

Een nieuwe nationale consumptieprijsindex en 10 jaar HICP

D. Cornille *

Inleiding

Dit artikel gaat over de recente ontwikkelingen op het gebied van inflatiemaatstaven, in Europa als geheel en in België in het bijzonder. De invoering van een nieuwe nationale consumptieprijsindex (NCPI) in België, begin 2006, alsook het – weldra – tienjarige bestaan van de geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP) op Europees vlak vormen immers een gepast moment voor een terugblik op de recente veranderingen in de methodologie, teneinde de geboekte vooruitgang te belichten en de nadruk te leggen op de uitdagingen die zich nog aandienen. De thematiek is hoofdzakelijk methodologisch van aard, maar is daarom niet minder relevant vanuit economisch oogpunt, gelet op de cruciale rol die zowel de HICP als de NCPI vervullen.

Het artikel vangt aan met de toelichting van enkele basisprincipes en een beschrijving van de twee inflatiemaatstaven die in België naast elkaar bestaan, namelijk de NCPI en de HICP. Vervolgens worden verschillende aspecten van de recente hervorming van de NCPI behandeld.

1. Co-existentie van de nationale consumptieprijsindex en de geharmoniseerde index

In België kan de NCPI bogen op een lange geschiedenis die teruggaat tot 1920, het jaar waarin de eerste index met basis 1914 = 100 werd gepubliceerd. De methodologie is uiteraard sterk geëvolueerd, evenals het gebruik dat van de index wordt gemaakt. Momenteel geldt de NCPI,

en sinds 1994 de variëte ervan die « gezondheidsindex » wordt genoemd, als referentie voor alles wat verband houdt met de indexering van de lonen, de sociale uitkeringen, de huurgelden, ... met het doel de koopkracht van de gezinnen te beschermen. Om die reden berusten de opstelling en berekening van de NCPI op het overleg tussen de sociale partners binnen de Indexcommissie en de Nationale Arbeidsraad. Dit overleg is een zuiver Belgisch verschijnsel, en bestaat in verschillende vormen sinds de index tot stand kwam.

In de praktijk wordt de NCPI elke maand berekend door de *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie*, volgens de methodologie waarmee de minister van Economie heeft ingestemd op advies van de Indexcommissie. De index wordt pas gepubliceerd na goedkeuring door de Indexcommissie. In geval van een meningsverschil binnen de commissie dient de minister van Economie de eindbeslissing te nemen.

Net als België beschikken de andere Europese landen over consumptieprijsindices met specifieke kenmerken; bovendien kunnen zich tussen de landen soms aanzienlijke methodologische verschillen voordoen. Die dispariteiten waren zowat tien jaar geleden nog belangrijker en deden binnen de EU een behoefte aan harmonisering van de nationale indices rijzen.

* De auteur dankt M. Collin en L. Aucremanne voor hun bijdrage aan dit artikel.

In die context is de HICP ontstaan⁽¹⁾. Deze index wordt bekendgemaakt sedert 1997, en geretropoleerde gegevens zijn beschikbaar vanaf 1995 (en voor sommige landen zelfs vanaf 1990). De HICP werd eerst gehanteerd in het kader van de convergentiecriteria uit het verdrag van Maastricht⁽²⁾ en speelt in dat verband nog steeds een rol voor de nieuwe EU-lidstaten die willen toetreden tot het eurogebied⁽³⁾. Sinds het begin van de derde fase van de Europese Monetaire Unie wordt die index rechtstreeks aangewend bij de kwantitatieve bepaling van de prijsstabiliteit in het eurogebied, die een centraal element is in de monetaire-beleidsstrategie van het Eurosysteem. De Raad van Bestuur van de ECB heeft prijsstabiliteit immers gedefinieerd als een situatie waarin de jaarlijkse stijging van de HICP voor het eurogebied, op middellange termijn, wordt gehandhaafd op een peil van minder dan maar dicht bij 2 pct.

De HICP van de EU-lidstaten wordt berekend op nationaal vlak, maar aan de hand van door Eurostat geharmoniseerde methodologieën en overeenkomstig een specifieke Europese wetgeving. Eurostat berekent ook de aggregaten voor bijvoorbeeld de EU of het eurogebied. In België wordt de index, net als de NCPI, berekend door de *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie*. De Indexcommissie is op geen enkel ogenblik betrokken bij de opstelling of de bekendmaking van de HICP.

De Belgische HICP wordt door Eurostat bekendgemaakt, tegelijk met de HICP van de andere EU-landen en de HICP voor het eurogebied als geheel, waarvan de Belgische een onderdeel is. De *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie*, die nochtans de statistiek samenstelt, maakt deze niet bekend, wat uniek is in het eurogebied. Dit is jammer, omdat een sleutelvariabele als de HICP een betere promotie door de producent ervan verdient.

Het naast elkaar voorkomen van beide indices doet zich niet specifiek in België, maar ook in de meeste andere landen van de EU-15 voor. Er bestaat evenwel geen echt relevant argument om twee verschillende inflatiemaatstaven tegelijkertijd te hanteren. Zowel vanuit het oogpunt van de vrijwaring van de koopkracht – de doelstelling van de nationale index – als in het licht van het monetaire beleid moet de inflatie op een zo exact mogelijke wijze worden gemeten, op basis van hoge kwaliteitsnormen. Beide doelstellingen zijn immers helemaal niet strijdig, integendeel. De essentie zelf van een monetair beleid gericht op prijsstabiliteit bestaat er juist in elke monetaire erosie van de koopkracht te voorkomen. In de praktijk vertonen beide indices echter niet te verwaarlozen methodologische verschillen, die in bepaalde omstandigheden kunnen leiden tot aanzienlijke afwijkingen in het gemeten inflatieverloop. Dit dreigt uiteraard een zekere verwarring te scheppen bij het grote publiek.

2. De grote methodologische principes van beide indices⁽⁴⁾

2.1 Het begrip monetaire consumptieve bestedingen van de huishoudens

Voor de dekking van de HICP wordt het begrip « monetaire finale consumptieve bestedingen van de huishoudens » (MFCBH) gehanteerd. Hetzelfde principe is sinds 1998 van toepassing voor de Belgische NCPI. De MFCBH zijn « uitgaven voor goederen en diensten die worden gebruikt voor de rechtstreekse bevrediging van de individuele behoeften en wensen van de huishoudens » (Verordening (EG) nr. 1687/98 van de Raad). In de MFCBH betekent de notie « monetaire » dat er sprake moet zijn van een betaling. Dat een monetaire transactie vereist is om een product op te nemen in de HICP, strookt met de opvatting dat inflatie een monetair fenomeen is, althans op lange termijn.

Omdat de lidstaten geen identieke methoden toepasten, werden de producten waarvoor de consument niet de volle prijs betaalt, aanvankelijk niet in de HICP opgenomen, terwijl ze reeds deel uitmaakten van de NCPI. Achteraf werd overeengekomen dat, volgens het monetaire concept, de in de HICP opgenomen prijzen het door het huishouden werkelijk betaalde bedrag min de terugbetalingen (bv. het remgeld) dienden weer te geven. Dit netto prijsconcept wordt eveneens toegepast voor de NCPI.

Momenteel zijn de kosten van de door eigenaars bewoonde huizen niet in de HICP opgenomen (zie ook Kader 1); enkel de werkelijk betaalde huurgelden zijn daarin begrepen en derhalve verschilt de dekking van de HICP aanzienlijk van die van de particuliere consumptie volgens de nationale rekeningen, die de toegerekende huurgelden van woningen omvat. Dit belangrijke verschil vloeit hoofdzakelijk voort uit het feit dat de toegerekende huurgelden onverenigbaar zijn met het voor de dekking van de HICP in aanmerking genomen concept, wegens hun niet-monetaire aard. De kosten van de door eigenaars bewoonde huizen zijn evenmin in de NCPI opgenomen.

(1) Ingevolge een Europese verordening van 1995 (Verordening (EG) nr. 2494/95 van de Raad) die in januari 1997 ten uitvoer werd gelegd.

(2) Het verdrag dateert van 1992, dus van vóór de invoering van de HICP, maar maakte reeds gewag van de inflatie berekend aan de hand van de consumptieprijsindex op een vergelijkbare basis.

(3) Artikel 1 van het Protocol betreffende de in het Verdrag bedoelde convergentiecriteria (art. 121) bepaalt het volgende: « Het (...) criterium inzake prijsstabiliteit betekent dat een lidstaat een houdbare prijsontwikkeling heeft en een gemiddeld inflatiepercentage dat, gemeten over een periode van één jaar vóór het onderzoek, niet meer dan 1,5 procentpunt hoger ligt dan dat van ten hoogste de drie lidstaten die op het gebied van prijsstabiliteit het best presteren. »

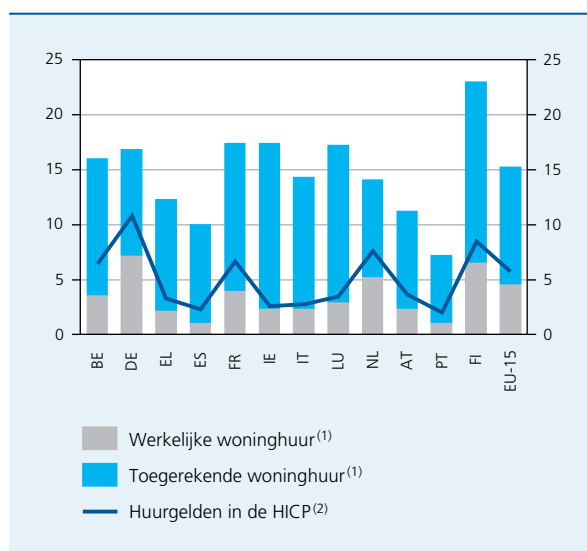
(4) Zie ook het artikel Druant M. (2001), *De Belgische HICP: een belangrijke stap voorwaarts in het nauwkeurig meten van de inflatie*, Economisch Tijdschrift van de Bank, november 2001.

Kader 1 – De kosten van de door eigenaars bewoonde huizen

Een belangrijke eigenschap van een consumptieprijsindex is dat de indexkorf volledig en, voor de HICP, op geharmoniseerde wijze de consumptieve bestedingen van de huishoudens moet dekken. In dat opzicht kan het niet opnemen van de kosten van de door eigenaars bewoonde huizen worden beschouwd als een zwak punt van de HICP, aangezien de uitgaven van eigenaars voor hun woning, algemeen gesproken, een zeer belangrijk gedeelte van hun consumptieve bestedingen uitmaken. Volgens de nationale rekeningen bedroeg dat aandeel gemiddeld iets meer dan 10 pct. van de finale bestedingen van de particulieren in de EU in 2003 en 13 pct. in België. Die raming berust op het in de nationale boekhouding gebruikte concept van de toegerekende huurgelden.

AANDEEL VAN DE KOSTEN VOOR HUISVESTING IN DE CONSUMPTIE VAN DE HUISHOUDENS

(in procenten)

Bronnen: OESO, EC, NBB.

(1) Volgens de nationale rekeningen, in procenten van de consumptieve bestedingen van de huishoudens in 2003, het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn voor alle beschouwde landen.

(2) Gewicht van de werkelijke woninghuur in de HICP in 2006.

Bovendien bestaan er tegenwoordig grote verschillen in de woonstructuur van de Europese huishoudens, daar het percentage eigenaars en huurders sterk varieert binnen de EU. De verhouding tussen het aandeel van de werkelijke en dat van de toegerekende huurgelden van woningen geeft een beeld van het relatieve belang van de huurmarkt. Zo bedraagt het gewicht van de huurgelden in de HICP 11,1 pct. in Duitsland, tegen respectievelijk 2 en 2,3 pct. in Portugal en Spanje, waar veel meer gezinnen eigenaar zijn (75,7 en 84,3 pct.) dan in Duitsland (42,6 pct.). In België is de huurmarkt relatief beschouwd eveneens gering van omvang. De werkelijk betaalde huurgelden bedragen dan ook slechts ongeveer 6 pct. van de HICP en de NCPI. Die verschillen zijn voornamelijk toe te schrijven aan de uiteenlopende gewoonten en regelgevingen in de woningmarkt (belastingen, subsidies, bescherming van de huurder,...). Zodoende wordt de vergelijkbaarheid tussen landen in het gedrang gebracht doordat de werkelijke huurgelden van woningen in de HICP begrepen zijn, maar de uitgaven van de eigenaars voor hun eigen huis niet.

Rekening houdend met die argumenten zou de opname van de kosten van de door eigenaars bewoonde huizen het mogelijk maken de dekking van de HICP, alsook de vergelijkbaarheid ervan op internationaal vlak, te verbeteren, en zou ze bijgevolg de geloofwaardigheid van die maatstaf kunnen verhogen. Dat is ook de reden waarom Eurostat vanaf 2000, in samenwerking met de ECB, een proefproject heeft opgezet met als doel de meest adequate manier te bepalen om een index van de kosten van de door eigenaars bewoonde huizen op te stellen. Nadien zou die index, mits de Raad van de EU en het Europees Parlement hiermee instemmen, in de HICP-korf kunnen worden opgenomen.

Hoewel bepaalde relatief belangrijke argumenten die integratie ondersteunen, zijn er momenteel ook nog tal van bezwaren. Van de mogelijke methodologieën is een op de toegerekende huurgelden gebaseerde raming immers niet verenigbaar met het begrip monetaire bestedingen, terwijl andere methoden de opname van activaprijzen en/of rente-uitgaven in de HICP zouden vergen, wat niet wenselijk is vanuit een oogpunt van monetair beleid. De opname van de kosten van de door eigenaars bewoonde huizen blijft dus een complex probleem, wat verklaart waarom de eventuele integratie van die kosten in de HICP niet vóór 2010 te verwachten valt.

2.2 Geografische dekking

De geografische dekking van de Belgische HICP en de HICP's van alle lidstaten en, bijgevolg, van het aggregaat voor het eurogebied, heeft betrekking op de consumptie op het binnenlandse grondgebied van de respectieve lidstaat en van het eurogebied (Verordening (EG) nr. 1688/98 van de Raad). Dit betekent dat de structuur van de HICP-gewichten wordt beïnvloed door de aankopen van buitenlandse consumenten (vooral toeristen) in de landen van het eurogebied, terwijl de uitgaven van ingezetenen in het buitenland er geen invloed op uitoefenen. De aanwending van dit begrip maakt het mogelijk overlappingsen of weglatingen bij de aggregatie van de HICP's van de afzonderlijke lidstaten te voorkomen.

De NCPI berust daarentegen op een hybride concept, dat halverwege tussen de in de nationale rekeningen gedefinieerde begrippen binnenlands grondgebied en nationaal grondgebied ligt. De NCPI vertoont gelijkenis met het concept van het nationaal grondgebied, omdat die index de uitgaven van niet-ingezetenen op het grondgebied buiten beschouwing laat. Niettemin wijkt hij van dat

concept af, aangezien ook de uitgaven van ingezetenen in het buitenland uit de NCPI worden geweerd.

2.3 Dekking wat de populatie betreft

Beide indices berusten op het concept gemiddeld representatief huishouden. De dekking van de HICP is echter vollediger, aangezien de uitgaven van bewoners van instellingen (bijvoorbeeld rusthuizen) door de HICP gedekt zijn (Verordening (EG) nr. 1688/98 van de Raad), terwijl ze niet in de NCPI zijn opgenomen.

Doordat het prijsindexcijfer representatief is voor de uitgaven van alle huishoudens samen, wijkt het noodzakelijkerwijs op de een of andere manier af van de structuur van de uitgaven die eigen zijn aan elk soort huishouden. Voor de lage inkomens bijvoorbeeld vormt voeding en huisvesting een groter dan gemiddelde uitgavenpost; voor ouderen is het aandeel van de uitgaven voor gezondheidszorg hoger dan voor jongeren. Hoewel dit niet tot de doelstellingen van de CPI's behoort, wordt soms betreurd dat het prijsindexcijfer niet in staat is die sociale verschillen

TABEL 1 OVERZICHT VAN DE VERSCHILLENDE CONCEPTEN INZAKE GEOGRAFISCHE DEKKING

	Uitgaven van niet-ingezetenen in het land	Uitgaven van ingezetenen in het buitenland
Concept binnenlands grondgebied	Inbegrepen	Niet inbegrepen
Concept nationaal grondgebied	Niet inbegrepen	Inbegrepen
Voor de NCPI gehanteerd concept	Niet inbegrepen	Niet inbegrepen

weer te geven. In feite zou dit enkel mogelijk zijn door specifieke indices te berekenen voor elke gezinscategorie. Alhoewel dit technisch haalbaar is, aan de hand van de gedetailleerde gegevens uit het huishoudbudgetonderzoek, wordt dit soort indices niet berekend in België en is het derhalve niet mogelijk de omvang van dergelijke verschillen te ramen.

2.4 Dekking volgens het type van detailhandel

Hoewel de Europese regelgeving zich daarover niet expliciet uitlaat, moet de dekking van de prijsnoteringen volgens het type van detailhandel representatief zijn. De invoering van de HICP en de NCPI met basis 1996 vond plaats overeenkomstig de resultaten van een studie uit 1995 over de structuur en vormen van distributie in België. Bij ontstentenis van een nieuwe studie ter zake, werd de verdeling naar type van verkooppunt niet uitdrukkelijk herzien, noch voor de opstelling van de HICP noch voor de nieuwe NCPI. Nochtans vonden praktische aanpassingen plaats, namelijk wanneer verdwenen verkooppunten moesten vervangen worden door nieuwe. In de praktijk worden deze echter vervangen door soortgelijke verkooppunten. Enkel bij een zeer belangrijke verandering – namelijk de volledige verdwijning van een type van verkooppunt op een bepaalde plaats – komen er ingrijpendere aanpassingen. Dit impliceert dat, bij gebrek aan een grondiger bijwerking van het staal van verkooppunten, de index wordt beïnvloed doordat zijn representativiteit verslechtert en er een zekere opwaartse vertekening ontstaat, omdat de opkomst, tijdens de laatste tien jaar, van een toenemend aantal zogeheten «discount»-warenhuizen niet voldoende tot uiting komt in de index.

Voor dat aspect zouden verbeteringen mogelijk zijn indien de *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie* over de vereiste middelen beschikte. Het lijkt immers wenselijk om een beter beeld te krijgen van de huidige distributievormen en van hun weerslag op de prijzen.

2.5 De elementaire aggregatie

Met betrekking tot de elementaire aggregatie, dat wil zeggen de berekening van de indices voor elk product in iedere plaats, laat de Europese verordening in principe de keuze tussen twee formules. Er mag gebruik worden gemaakt van hetzij de verhouding tussen de rekenkundige gemiddelden van de prijzen, hetzij die tussen de meetkundige gemiddelden. In België wordt enkel de eerste formule gebruikt, zowel voor de HICP als voor de NCPI, behalve voor de prijzen van auto's; hiervoor worden meetkundige gemiddelden gehanteerd vanaf 2006, zowel

voor de HICP als voor de NCPI⁽¹⁾. Het meetkundige gemiddelde wordt veel ruimer gebruikt in de meeste andere landen van het eurogebied.

Een en ander blijft niet zonder gevolgen voor de meting van de inflatie, aangezien de gemiddelde prijzen in dit elementaire aggregatiestadium worden berekend als eenvoudige niet-gewogen gemiddelden van de afzonderlijke prijzen, omdat gegevens over de verkochte hoeveelheden doorgaans niet beschikbaar zijn op dit detailniveau⁽²⁾. Dit impliceert dat elke afzonderlijke waarneming de facto hetzelfde gewicht krijgt, dat trouwens vast blijft in de tijd. Daaruit vloeit voort dat een afzonderlijk product niet aan belang verliest (wint) indien minder (meer) consumenten dat specifiek product kopen. Hierdoor kan de representativiteit van het indexcijfer afnemen en kan het zelfs worden beïnvloed door een zekere opwaartse vertekening, aangezien het, in principe, juist de producten en/of de winkels met de hoogste prijzen zijn die marktaandeel verliezen ten voordele van de minder dure producten en/of winkels. Voor de producten met een hoge substitutie-elasticiteit vormt het meetkundige gemiddelde een betere keuze om die problemen te verhelpen⁽³⁾.

2.6 Aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen

De HICP wordt geacht het «zuivere» prijsverloop te meten van een korf goederen en diensten waarvan de kwaliteit constant blijft. Voor alle prijsveranderingen die verband houden met kwaliteitsverbeteringen, dient een correctie te worden toegepast, dat wil zeggen dat de statistici moeten bepalen welk percentage van de totale prijsverandering van een product overeenstemt met een kwaliteitsverandering en welk percentage het gevolg is van een echte prijswijziging. Er is sprake van een kwaliteitsverandering als de modificatie van de kenmerken van een product of de vervanging van het product door een nieuw model leidt tot een significant nutsverschil voor de consumenten.

Voor de HICP definieert de Europese Commissie een aantal minimumnormen die door de lidstaten van de EU moeten worden nageleefd. Zo stelt de Commissie dat indien zich een wijziging van de kwaliteit van een product voordoet, de lidstaten bij het samenstellen van de prijsindexcijfers aanpassingen

(1) Vanaf 2006 wordt de index voor auto's immers gedefinieerd als een rekenkundig gemiddelde van de indices van 9 marktsegmenten; deze indices worden op hun beurt berekend op grond van de meetkundige gemiddelden van de prijzen.

(2) Voor de toekomst opent het gebruik van «scanner data» echter perspectieven voor het in aanmerking nemen van de verkochte hoeveelheden op het elementaire niveau.

(3) Het meetkundige gemiddelde brengt de substitutie perfect in rekening indien de substitutie-elasticiteit precies één is. Het blijft de werkelijke inflatie overschatten indien de substitutie-elasticiteit groter dan één is, zij het in mindere mate dan het rekenkundige gemiddelde. Het onderschat de werkelijke inflatie indien de substitutie-elasticiteit kleiner dan één is. Het rekenkundige gemiddelde van zijn kant levert een correcte inflatiemaatstaf op indien er helemaal geen substitutie bestaat, en overschat in alle andere gevallen de werkelijke inflatie.

dienen uit te voeren op basis van expliciete schattingen van de waarde van de kwaliteitswijziging. Bovendien bepaalt ze dat «in geen geval een kwaliteitswijziging (mag) worden geschat op het totale prijsverschil tussen de twee producten, tenzij kan worden aangetoond dat dit een gerechtvaardigde schatting is» (Verordening (EG) nr. 1749/96 van de Commissie). Gewoonlijk worden drie zogenaamd expliciete methodes onderscheiden: (i) de econometrische methode (hedonistische regressies), (ii) de methode die de waarde van de kwaliteitswijziging raamt aan de hand van de prijzen van de opties, omdat het vaak gebeurt dat bepaalde kenmerken van een nieuw model vroeger als optie werden

verkocht en (iii) de methode die gebaseerd is op het oordeel van deskundigen.

In België werd sedert 2002 een expliciete raming van de kwaliteitsveranderingen voor pc's in de HICP opgenomen. Deze ramingen berusten op de prijzen van de opties. Vanaf 2006 omvatten zowel de HICP als de NCPI een expliciete raming van de kwaliteitsveranderingen voor wagens. De nieuwe NCPI omvat evenwel nog geen expliciete procedure voor het in aanmerking nemen van kwaliteitsveranderingen van pc's, hoewel dit product wel in de nieuwe korf is opgenomen.

Kader 2 – Aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen in het eurogebied

Aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen vormen een belangrijk probleem voor statistici. De ter zake geldende minimumnormen van Eurostat blijven relatief vaag en bieden de verschillende nationale statistische instituten veel flexibiliteit met betrekking tot de keuze van de methode en de keuze van de producten waarvoor een correctie noodzakelijk is. Aangezien de aanpassingsmethodes die in de praktijk worden toegepast sterk verschillen van de ene EU-lidstaat tot de andere, blijft deze problematiek vandaag een van de belangrijkste oorzaken van niet-vergelijkbaarheid van de HICP's.

HICP VAN GOEDEREN DIE WORDEN GEKENMERKT DOOR SNELLE KWALITEITSVERANDERINGEN

(totale veranderingen van de relatieve prijzen over de aangeduide perioden, procenten)

	Periode van januari 1996 tot december 2001				Periode van januari 2002 tot december 2005			
	Eurogebied	België	Landen van het eurogebied met de sterkste prijsdalingen		Eurogebied	België	Landen van het eurogebied met de sterkste prijsdalingen	
Gegevensverwerkende apparatuur	-60,4	-40,0	-74,8	(NL)	-52,6	-61,3	-64,6	(ES)
			-72,3	(FR)			-61,3	(BE)
			-71,6	(AT)			-54,3	(AT)
Telefoon- en telefaxtoestellen . . .	-38,3	-38,0	-71,3	(FI)	-50,3	-38,8	-67,7	(FI)
			-60,5	(AT)			-57,8	(PT)
			-51,4	(FR)			-54,5	(AT)
Auto's	-5,0	-3,0	-27,9	(EL)	-3,6	-4,4	-11,7	(FI)
			-13,4	(IE)			-11,4	(EL)
			-12,3	(FI)			-7,6	(LU)

Bronnen: EC, NBB.

Het probleem van de aanpassingen voor kwaliteitsverbeteringen stelt zich tegenwoordig vooral voor auto's, kledij en de producten van de informatie- en communicatietechnologie zoals pc's en mobiele telefoons. De prijsontwikkeling van gegevensverwerkende apparatuur, auto's en telefonie-uitrusting – goederen die worden verkocht in nochtans relatief sterk geïntegreerde marktsegmenten met vrij veel concurrentie – loopt aanzienlijk

uiteen binnen het eurogebied. De prijzen voor gegevensverwerkende apparatuur in het eurogebied vertoonden een totale relatieve daling van 52,6 pct. in de periode 2002-2005 en van 60,4 pct. in de periode 1996-2001. Binnen de monetaire unie tekenden zich evenwel aanzienlijke verschillen af. Zo daalden de prijzen van deze producten in Spanje over de periode 2002-2005 met 64,6 pct., terwijl de prijsdaling in Griekenland slechts 21,2 pct. beliep. Ook voor telefonie-uitrusting en voor wagens worden grote verschillen genoteerd tussen de Europese landen, die minstens gedeeltelijk kunnen worden toegeschreven aan verschillen in de kwaliteitsaanpassingen.

De prijsdaling die tijdens de laatste periode in België werd genoteerd voor informatica-apparatuur (61,3 pct.) was een van de sterkste in de landen van de muntunie, terwijl deze prijzen in het verleden aanzienlijk minder waren gedaald dan het gemiddelde van het eurogebied. Die omslag moet grotendeels worden toegeschreven aan de methodologische aanpassingen van deze index en in het bijzonder aan de invoering van aanpassingsmethodes voor de kwaliteitsveranderingen van pc's sedert januari 2002. Behalve voor pc's tijdens de laatste periode, worden in België relatief bescheiden prijsdalingen opgetekend voor de betrokken productencategorieën, wat de weinig proactieve houding illustreert die België aanneemt met betrekking tot aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen.

2.7 Bijwerking van de index

De belangrijkste doelstelling van het indexcijfer van de consumptieprijzen is het meten van het verloop, doorheen de tijd, van de prijzen van een korf goederen en diensten die door de huishoudens worden gekocht en die representatief zijn voor hun consumptieve bestedingen. Aangezien de structuur van de bestedingen met de tijd wijzigt, is het van groot belang dat de gecontroleerde korf representatief blijft. Regelmatige bijwerkingen zijn dan ook noodzakelijk, zowel met betrekking tot de gevolgde producten als met betrekking tot de weging ervan.

DE GELEIDELIJKE AANPASSING VAN DE BELGISCHE HICP – PERIODE 1996-2006

De HICP kan jaarlijks worden bijgewerkt op facultatieve wijze, zowel wat de opgenomen producten als wat de wegingen van de verschillende producten betreft. Bijwerking is daarentegen verplicht voor nieuwe producten die minstens één duizendste van de finale bestedingen uitmaken. Dat is ook het geval voor de wegingen, in die zin dat het strikt verboden is wegingen van meer dan zeven jaar oud te gebruiken, of indien een mogelijke wijziging de inflatie zou beïnvloeden met meer dan 0,1 procentpunt in absolute waarde.

Sedert 2000 worden de HICP-wegingen in België geregeld (maar niet systematisch elk jaar) herzien op basis van de resultaten van het meest recente jaarlijkse huishoudbudgetonderzoek. De gemiddelde afwijking van de wegingsstructuur ten opzichte van haar referentieperiode

werd dan ook teruggebracht tot 2,5 jaar en de maximale afwijking tot vier jaar, wat duidelijk minder is dan de eerder vermelde grens van zeven jaar.

Niet enkel de wegingen worden in België geregeld aangepast, maar ook de samenstelling van de productenkorf, waardoor «nieuwe» producten kunnen worden opgenomen. Het gaat daarbij om producten die kort geleden significant geworden zijn voor de bestedingen van de consumenten, zoals pc's (in 1999), vliegtuigtickets (in 1999), mobiele telefonie (toestellen en oproepen, in 2001), wegwerpcontactlenzen (in 2001), digitale camera's (in 2002), internetabonnementen (in 2004), scanners, dvd's en digitale fototoestellen (in 2005).

Overigens onderging de HICP nog andere verbeteringen, zoals de uitbreiding van de dekking naar medische diensten en producten, alsook naar onderwijs en sociale bescherming (in 2000). De HICP, waarvan de dekkingsgraad oorspronkelijk (in 1996) beperkter was dan die van de NCPI, is op die manier representatiever geworden dan de laatstgenoemde. In 2000 werd bovendien het concept van het binnenlandse grondgebied in de Belgische HICP geïntroduceerd, en meer specifiek werden de uitgaven van buitenlandse bezoekers in rekening gebracht⁽¹⁾. In 2001 werden ook de koopjes in de HICP opgenomen, met terugwerkende kracht vanaf 2000. Sedert 2002 worden eveneens de kwaliteitsveranderingen voor pc's in

(1) Deze uitgaven vertegenwoordigen ongeveer 5 pct. van de totale consumptieve bestedingen die worden gedekt door de HICP. Vrijwel alle uitgaven van buitenlanders werden ingelast in een zeer beperkt aantal HICP-rubrieken (restaurants, hotels en andere verblijfsvormen). Dit had evenwel als nadeel dat seizoengebonden prijsbewegingen, die typisch zijn voor dit soort producten, overmatig werden beklemtoond. Sedert januari 2001 worden de uitgaven van de buitenlanders verdeeld over een ruimer gamma goederen en diensten.

TABEL 2 DE GELEIDELIJKE AANPASSING VAN DE BELGISCHE HICP

	Referentieperiode voor de wegingen	Opname van «nieuwe» producten	Overige wijzigingen
1996-1998	1995-1996		
1999		Pc's, vliegtuigtickets, ophalen van huisvuil, enz.	
2000	1997-1998		Uitbreiding van de dekking naar sociale diensten, onderwijs, gezondheid Harmonisatie van de geografische dekking en de populatie
2001	1999	Mobiele telefonie, wegwerpcontactlenzen, biologische voeding, enz.	Opname van de koopjes (retroactief vanaf 2000)
2002		Mengkraan, digitale camera, enz.	Kwaliteitsaanpassingen voor pc's
2003			
2004	2001	Internetabonnement	
2005		Scanner, dvd, digitaal fototoestel, enz.	
2006	2004	Opname van de voor de NCPI uitgevoerde aanpassingen die nog niet waren opgenomen in de HICP (bijvoorbeeld kwaliteitsaanpassingen voor auto's)	

Gemiddelde/maximale afwijking van de wegingsstructuur in vergelijking met haar referentieperiode: 2,5 jaar / 4 jaar

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

aanmerking genomen. Vanaf 2006 zal tevens rekening worden gehouden met de belangrijkste aanpassingen van de nieuwe NCPI die nog niet in de HICP waren geïntroduceerd.

DE SCHOKSGEWIJZE HERVORMINGEN VAN DE BELGISCHE NCPI – EEN HISTORISCH PERSPECTIEF

In het verleden werd de NCPI om de zeven à acht jaar volledig bijgewerkt, meer bepaald in 1984, in 1991, in 1998 en in 2006. Aan de hand van de toepassingsperiode van de index kunnen ook voor de NCPI de gemiddelde en de

maximale afwijking van de wegingen ten opzichte van hun referentieperiode worden berekend. Zo kan worden opgemerkt dat de maximale afwijking tussen 9,5 en 11,5 jaar ligt, ruimschoots meer dan de uiterste limiet die van toepassing is op de HICP (een maximale afwijking van zeven jaar). Dergelijke verschillen brengen de representativiteit van de index ernstig in het gedrang.

Tevens kan worden opgemerkt dat het aantal gevolgde producten bij elke hervorming aanzienlijk is toegenomen. De huidige hervorming van de NCPI blijkt bovendien de meest ingrijpende te zijn inzake het aantal nieuwe

TABEL 3 DE SCHOKSGEWIJZE HERVORMINGEN VAN DE BELGISCHE NCPI

Index	Referentieperiode voor de wegingen	Toepassingsperiode van de index	Aantal jaren van toepassing	Gemiddelde/maximale afwijking voor de wegingen	Aantal gecontroleerde producten	Aantal afgeschafte producten	Aantal nieuwe producten
1981 = 100	1978-1979	1984-1990	7	8,5 jaar / 11,5 jaar	401	51	94
1988 = 100	1987-1988	1991-1997	7	6,5 jaar / 9,5 jaar	429	29	57
1996 = 100	1995-1996	1998-2005	8	6 jaar / 9,5 jaar	481	36	88
2004 = 100	2004	2006- ...		n.	507	102	128

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

producten en het aantal afgeschafte producten. Het grote aantal producten dat werd vervangen wijst erop dat de korf van de bestedingen van de huishoudens aanzienlijk is veranderd tussen 1996 en 2004. De ontwikkelingen in de ICT-sector zijn daaraan wellicht niet vreemd.

2.8 Economische gevolgen van de verschillende methodologieën

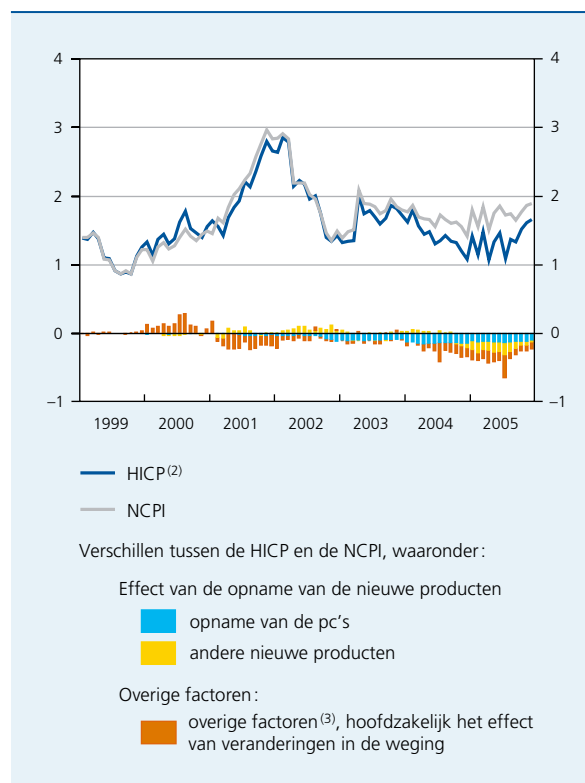
Ondanks het belang van de NCPI, met name op het vlak van indexering, is de HICP omwille van zijn flexibiliteit de meest precieze inflatiemaatstaf in België. Hij steunt immers op een meer representatieve productenkorf en op pertinentere wegingen. Terwijl de verschillen tussen de maandelijkse variaties op jaarbasis van de HICP ten opzichte van de NCPI in het verleden relatief gering waren (ze zijn negatief sinds 2001, maar kleiner dan 0,1 procentpunt – als jaargemiddelde – tot in 2003), lagen ze aanmerkelijk hoger in 2004 en 2005, toen ze respectievelijk $-0,23$ procentpunt en $-0,25$ procentpunt bedroegen. Een soortgelijk beeld kan worden opgetekend voor de onderliggende inflatietendens, waarin geen rekening wordt gehouden met niet-bewerkte levensmiddelen en energie. Voor deze inflatiemaatstaf beliep het verschil tussen de HICP en de NCPI in 2004 en 2005 gemiddeld $-0,3$ procentpunt. Dergelijke verschillen hebben uiteraard een niet te verwaarlozen opwaartse invloed uitgeoefend op het stijgingstempo van de gezondheidsindex en dus op dat van de loonkosten.

Vóór 2003 oefende de opname van nieuwe producten geen significante invloed uit. Het – weliswaar kleine – verschil voor 2003, daarentegen, kan volledig worden toegeschreven aan de pc's. In 2004 is bijna de helft van het verschil te wijten aan het prijsverloop van de pc's, terwijl die laatste voor slechts ongeveer een derde bijdragen tot het verschil in 2005, het jaar waarin verscheidene nieuwe hoogtechnologische producten (dvd, scanner, enz.) in de HICP werden opgenomen, goed voor nog eens een derde van het opgetekende verschil⁽¹⁾. De overige factoren, met als voornaamste het effect van de wijzigingen van de wegingen, hadden in 2004 en vooral in 2005 eveneens een neerwaartse invloed, terwijl dat in het verleden niet altijd het geval is geweest.

Het gebrek aan bijwerking kan dus leiden tot een aanzienlijke vertekening in de inflatiemaatstaf. De recente hervorming van de NCPI maakt komaf met deze veroudering van de index en voert bovendien een mechanisme voor gedeeltelijke tussentijdse aanpassingen in. In het vervolg van dit artikel wordt deze hervorming nader toegelicht.

GRAFIEK 1 VERGELIJKING TUSSEN DE HICP EN DE NCPI: DE ONDERLIGGENDE INFLATIETENDENS⁽¹⁾

(veranderingspercentages ten opzichte van de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar)

Bronnen: EC; FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

(1) Gemeten aan de hand van de totale index, ongerekend niet-bewerkte levensmiddelen en energiedragers.

(2) Ongerekend het geraamde effect, in januari en juli 2000, van de opname van de koopjes in de HICP vanaf 2000.

(3) Berekend per verschil.

3. De recente hervorming van de NCPI in detail

In dit gedeelte wordt nader ingegaan op de antwoorden die de hervorming van de index kan bieden op een gedeelte van de eerder beschreven problemen. Het gaat in hoofdzaak om de aanpassingen voor de kwaliteitsveranderingen en om de invoering van tweejaarlijkse mini-hervormingen. Tot slot worden de concrete gevolgen van de bijwerking geïllustreerd, in het bijzonder de aanpassing van de productenkorf en de aanpassing van de wegingen, alsook het effect op de inflatiemaatstaf.

(1) In 2003 en 2004 hadden deze andere nieuwe producten daarentegen bijgedragen tot de vermindering van het opgetekende verschil.

3.1 De aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen

Vóór de hervorming omvatte de NCPI geen aanpassingen voor kwaliteitsveranderingen. Deze aanpassingen werden in de nieuwe index opgenomen, meer in het bijzonder wat de auto's betreft. De ramingen van de monetaire waarde van de kwaliteitsverandering zijn gebaseerd op de prijzen van de opties. Voor pc's besliste de Indexcommissie daarentegen geen expliciete ramingen toe te passen (bijvoorbeeld op basis van de prijzen van opties), maar de problemen als gevolg van kwaliteitsveranderingen op te lossen met behulp van zogenaamde impliciete methodes. Deze bijzondere behandeling voor pc's blijft dus een bron van verschil met de HICP, waarin de kwaliteitsveranderingen voor pc's al verscheidene jaren worden geraamd aan de hand van de prijzen van de opties. Op dat vlak kan dus nog heel wat vooruitgang worden geboekt. In dat opzicht zou het interessant zijn de nodige aandacht te besteden aan de ontwikkeling van dit dossier op Europees niveau, onder meer door kennis te nemen van de nieuwe studies met betrekking tot kwaliteitsveranderingen.

3.2 De invoering van tweejaarlijkse minihervormingen

De invoering van tweejaarlijkse minihervormingen zal de opname van nieuwe producten mogelijk maken. Dezelfde regel als voor de HICP zal worden toegepast, dat wil zeggen dat een product zal worden opgenomen van zodra het minstens 0,1 pct. van de consumptieve bestedingen vertegenwoordigt. Om de opname van nieuwe producten te vergemakkelijken, kunnen bepaalde wegingen worden gewijzigd, op voorwaarde dat de weging van de twaalf hoofdcategorieën van de Coicop-classificatie constant blijft⁽¹⁾. Deze innovatie zal een bijdrage leveren tot het vermijden van een snelle veroudering van de NCPI en zal de representativiteit en de betrouwbaarheid ten goede komen. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat de hervormingen partieel blijven, aangezien de wegingen net als in het verleden slechts om de zeven à acht jaar volledig zullen worden bijgewerkt. Om deze minihervormingen succesvol te kunnen uitvoeren, zal de *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie* over de nodige middelen moeten kunnen beschikken en zo snel mogelijk toegang moeten krijgen tot het huishoudbudgetonderzoek, twee voorwaarden die in het verleden niet altijd waren vervuld.

De invoering van deze minihervormingen biedt eveneens de mogelijkheid om een nieuwe studie uit te voeren naar de verschillende types van distributie en hun actuele structuur, aangezien het laatste onderzoek hierover dateert van 1995. Zoals hierboven werd vermeld, blijft het ontbreken

van een bijwerking voor de veranderingen in de structuur van de detailhandel een zwak punt in België, zowel voor de HICP als voor de NCPI.

3.3 Aanpassing van de productenkorf

De nieuwe NCPI omvat 507 producten, tegen 481 voor de NCPI op basis van 1996. 102 producten werden eruit geschrapt ten opzichte van de index met basis 1996, en 128 nieuwe producten werden erin opgenomen, waarvan 44 producten reeds stapsgewijs in de HICP waren geïntegreerd. De componenten die de meeste veranderingen ondergaan, zijn de niet-energetische industriële goederen en de diensten. De component van de bewerkte levensmiddelen is in mindere mate aangepast, terwijl de component van de niet-bewerkte levensmiddelen een lichte daling heeft laten optekenen, zowel inzake aantal producten als inzake weging in het totaal. Wat de energie betreft, werden er vooral veranderingen opgetekend inzake de definitie van de standaardverbruikscategorieën voor elektriciteit en gas. Voor deze twee producten is men immers overgeschakeld van dertien op vijf standaardverbruikscategorieën. Deze veranderingen werden noodzakelijk gemaakt doordat de beschikbare informatie voor Vlaanderen – waar de markt is vrijgemaakt – en voor de rest van België niet meer beschikbaar was volgens dezelfde opsplitsing naar standaardgebruiker.

Deze veranderingen zijn ingegeven door verschillende motieven. De voornaamste reden is dat men, zoals in de methodologie van de HICP, alle producten wenst te dekken waarvoor de gemiddelde gezinsbestedingen één duizendste van de totale bestedingen bedragen. Dit impliceert het schrappen van sommige niet-representatief geworden producten: bijvoorbeeld tafelbier, waarvan het aandeel in het verbruik is verminderd, of de gesprekken vanuit telefooncellen, die niet langer representatief zijn, gezien de ontwikkeling van de mobiele telefonie. Omgekeerd zijn andere producten representatief geworden en werden ze bijgevolg toegevoegd, zoals dvd-spelers of internetabonnementen, of nog gsm-gesprekken en de gsm's zelf, om slechts enkele voor de hand liggende voorbeelden op te noemen.

(1) De Coicop-classificatie (nomenclatuur van de individuele verbruiksfuncties, aangepast volgens de behoeften van de CPI's) is de classificatie van de voor de NCPI gebruikte producten. De 12 hoofdcategorieën zijn: 1) Voedingsmiddelen en dranken; 2) Tabak; 3) Kleding en schoeisel; 4) Huisvesting, water, elektriciteit, gas en andere brandstoffen; 5) Stoffering, huishoudapparaten en onderhoud van de woning; 6) Gezondheidsuitgaven; 7) Vervoer; 8) Communicatie; 9) Recreatie en cultuur; 10) Onderwijs; 11) Hotels, cafés en restaurants; 12) Diverse goederen en diensten.

TABEL 4 VOORBEELDEN VAN NIEUWE PRODUCTEN EN VAN GESCHRAPTE PRODUCTEN IN DE NIEUWE NCPI⁽¹⁾

	Voorbeelden van nieuwe producten	Voorbeelden van geschrapte producten
Niet-bewerkte levensmiddelen	Broccoli Vleesbrochette	Groene selderij Gekookt rundvlees
Bewerkte levensmiddelen	Meergranenbrood Witbier (HICP 1999) Babyvoeding (HICP 2001)	Oploskoffie Tafelbier
Niet-energetische industriële goederen	Mengkraan (HICP 2002) Elektrische grasmaaier Kinderlaarzen Dvd-lezer (HICP 2005) Pc (HICP 1999)	Gasfornuis (HICP 2005) Keukenrobot Hemd Radiocassette met cd-lezer Lege audiocassette
Diensten	Pizza's op restaurant Gsm-gesprekken (HICP 2001) Internetabonnement (HICP 2004) Babysitting Theaterabonnement Dierenarts	Gesprekken vanuit telefoonscellen Carwash Kijk- en luistergeld
Energiedragers	Elektriciteit en gas: aanpassing van de definities: 5 producten in plaats van 13 voorheen	

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

(1) Desgevallend wordt het jaar waarin het product in de HICP werd opgenomen – of uit deze index werd verwijderd – tussen haakjes vermeld.

Van andere producten werd de definitie aangepast of werd de steekproef waarop ze gebaseerd waren, verbeterd. Het betreft bijvoorbeeld wagens, vaste telefonie, boeken, tijdschriften, dagbladen of toeristische reizen naar het buitenland, om enkel de belangrijkste te vermelden. Voor kleding werden twee verschillende steekproeven ingevoerd: één voor de winter en één voor de zomer.

3.4 Aanpassing van de wegingen

Vooreerst werd de weging van de 65 plaatsen waar de afzonderlijke prijzen worden opgetekend, aangepast op basis van de bevolking in 2004. Het effect van deze verandering was echter beperkt in omvang. Wat de weging van de producten betreft, berust de bepaling van de nieuwe wegingen op de resultaten van het huishoudbudgetonderzoek dat het NIS heeft uitgevoerd in 2004. Een aantal wijzigingen werd evenwel aangebracht teneinde deze in overeenstemming te brengen met de hierboven beschreven principes inzake dekking.

Om de werkelijke veranderingen tussen de twee indexcijfers correct te interpreteren, is enige omzichtigheid geboden wanneer men het nieuwe wegingsschema met dat van de oude index vergelijkt. De wegingen van 1996 geven immers een verkeerd beeld van de effectieve bijdrage van de prijsveranderingen voor een bepaald product in 2005 tot de totale inflatie. Afhankelijk van het verloop van de relatieve prijzen is deze bijdrage ofwel hoger ofwel lager geworden dan de bijdrage die gold tijdens de basisperiode. Voor de producten waarvoor het prijsverloop, tussen 1996 en 2004, sneller was dan de totale inflatie, zal de impliciete wegingscoëfficiënt van 2004 hoger uitvallen dan de oorspronkelijke coëfficiënt⁽¹⁾. Dit is het geval voor de componenten energie, levensmiddelen en diensten, die aldus op impliciete wijze (d.w.z. zonder expliciete actualisering van de wegingen) aan belang hebben gewonnen in de oude index. Het tegendeel is waar voor de niet-energetische industriële

(1) Formeel worden de impliciete wegingscoëfficiënten berekend als het product van de oorspronkelijke wegingscoëfficiënt en de index van de relatieve prijzen van de categorie, waarbij deze laatste overeenstemt met de verhouding van de index voor de desbetreffende categorie tot de index voor het totaal. In het specifieke geval van energie houden zij tevens rekening met het feit dat de prijsindexcijfers van 2004 nog niet de tariefdalings voor elektriciteit in Vlaanderen als gevolg van de vrijmaking omvatten. Deze dalingen werden immers laatstelijk in de index opgenomen, namelijk in maart 2005.

TABEL 5 WEGINGSSCHEMA VAN DE NCPI
(per duizend)

	Oude index (Basis 1996)		Nieuwe index (Basis 2004)
	Wegingen 1996	Wegingen 1996 tegen prijzen van 2004 ⁽¹⁾	Wegingen 2004
Energiedragers	100,2	104,2	95,5
Niet-bewerkte levensmiddelen	95,6	100,0	82,8
Bewerkte levensmiddelen	132,0	133,0	120,0
Niet-energetische industriële goederen	332,3	316,0	337,3
Diensten	340,0	347,0	364,4
Totaal	1.000,0	1.000,0	1.000,0

Bronnen : FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

(1) Gecorrigeerd om rekening te houden met het effectieve prijsverloop van elektriciteit in Vlaanderen vóór maart 2005 (dat wil zeggen vóór de laattijdige opname van de nieuwe tarieven voor Vlaanderen in de NCPI met basis 1996).

goederen, want zij hebben een gematigder prijsverloop gekend dan de totale inflatie.

Om de effectieve impact van de invoering van de nieuwe wegingen op de inflatie te ramen, dient men de nieuwe wegingen daarom te vergelijken met de impliciete wegingen van de oude index tegen prijzen van 2004. Een dergelijke vergelijking toont aan dat de bijdrage van de (niet-bewerkte en bewerkte) levensmiddelen tot de inflatie daalt. Samen vertegenwoordigen deze producten ongeveer 20 pct. van de korf van de nieuwe index. Dit fenomeen hoeft niet te verbazen, aangezien algemeen bekend is dat het belang van dit type van producten vermindert naarmate de levensstandaard stijgt. Deze evolutie past in een beweging op de lange termijn, die ook is vastgesteld tijdens de vorige hervormingen. In vergelijking met de situatie die in 2004 gold onder de oude index, stelt men daarentegen vast dat de bijdrage van de niet-energetische industriële goederen en van de diensten toeneemt in de nieuwe index. Deze ontwikkelingen, en vooral die van de diensten, weerspiegelen tevens structurele bewegingen. De niet-energetische industriële goederen zijn goed voor ongeveer 34 pct. van de nieuwe korf, terwijl het aandeel van de diensten 36 pct. bedraagt. Het zijn, onder meer, de goederen en diensten die verband houden met cultuur en vrijetijdsbesteding, telecommunicatie, uitgaven voor gezondheidszorg en vervoer (met inbegrip van de aankoop van voertuigen) die de neiging vertonen om aan belang te winnen, terwijl de bestedingen inzake kleding en meubilair een omgekeerde tendens volgen.

De energetische component, van zijn kant, zal in de nieuwe index een minder belangrijke impact hebben in vergelijking met de situatie die gold aan het einde van de toepassingsperiode van de oude index. De energiedragers vertegenwoordigen ongeveer 9,5 pct. in de nieuwe index, in vergelijking met een gewicht van bijna 10,5 pct. in de oude index tegen prijzen van 2004. Aan de hand van een gedetailleerde opsplitsing van de veranderingen van de wegingscoëfficiënten voor de component energie kan worden aangetoond dat zelfs binnen een grote categorie belangrijke wegingsveranderingen kunnen worden vastgesteld. Bovendien kan aan de hand van deze analyse een onderscheid worden gemaakt tussen de energiedragers die worden geweerd uit de gezondheidsindex, en die welke erin zijn opgenomen.

Tussen 1996 en 2004 heeft het relatieve-prijseffect een aanzienlijke positieve impact gehad op het gewicht van stookolie, benzine en LPG, diesel en gas. Dit effect weerspiegelt, tegen een achtergrond van stijgende aardolieprijzen, het feit dat de prijzen van de desbetreffende producten sneller zijn gestegen dan de totale inflatie. Dit effect is het meest uitgesproken voor stookolie, gezien zijn grotere gevoeligheid voor de prijsschommelingen van aardolie, evenals voor benzine, waarvan de prijs immers eveneens is gestegen als gevolg van accijnsverhogingen. Voor elektriciteit heeft het prijseffect daarentegen in omgekeerde richting gespeeld, omdat – in de aanloop naar de vrijmaking – in heel België sinds 2000 geleidelijk tariefverlagingen werden doorgevoerd op verzoek van de federale overheid, en omdat de vrijmaking in Vlaanderen sinds juli 2003 ook aanleiding heeft gegeven tot lagere prijzen, zodat het opwaartse effect van de prijzen voor energetische grondstoffen ruimschoots gecompenseerd werd.

Deze relatieve-prijseffecten, die ook hebben geleid tot schommelingen in de impliciete gewichten voor het jaar 2004 in de oude index, zijn niet relevant met het oog op een vergelijking van de nieuwe wegingen. Per verschil kon evenwel een zogenaamd relatief-kwantiteitseffect worden berekend. Dit effect illustreert de effectieve impact van de invoering van de nieuwe wegingen. Uit deze oefening blijkt dat het aandeel van benzine, elektriciteit en stookolie gevoelig is teruggelopen, terwijl dat van gas en diesel is toegenomen. Deze ontwikkelingen lijken erop te wijzen dat de consumenten voor de verwarming van hun woningen stookolie en elektriciteit hebben vervangen door gas, terwijl voor de motorbrandstoffen het toenemende succes van diesel ten nadele van benzine duidelijk zichtbaar wordt.

TABEL 6 AANPASSING VAN DE WEGINGEN: WEERSLAG OP HET ENERGIEGEHALTE VAN DE INDEX
(in procenten van het totaal)

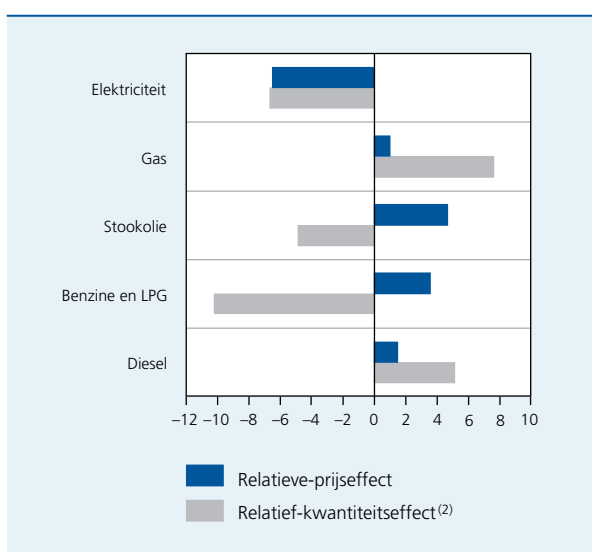
	Totale index		Gezondheidsindex	
	Oude index (Basis 1996) tegen prijzen van 2004	Nieuwe index (Basis 2004)	Oude index (Basis 1996) tegen prijzen van 2004	Nieuwe index (Basis 2004)
Gewicht van de energiedragers	10,4	9,5	6,9	6,2
Rechtstreeks gehalte aan energetische grondstoffen	3,7	3,4	2,5	2,2

Bronnen: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie; NBB.

Hoewel de invoering van de nieuwe index de facto het aandeel van alle energiedragers samen terugdringt van 10,4 pct. tot 9,5 pct. in de totale index, is de daling iets minder uitgesproken in de gezondheidsindex, namelijk van 6,9 pct. tot 6,2 pct. De gevoeligheid van de inflatie voor de prijsontwikkelingen van aardolie is echter niet uitsluitend afhankelijk van de weging van de energiedragers. Zij hangt tevens af van het aandeel van de energetische grondstoffen in de kostenstructuur van de producten als geheel, ongeacht of het energetische of niet-energetische producten betreft. Voor de niet-energetische producten is dit aandeel vrij moeilijk in te

schatten; om die reden spitsen we ons hier toe op het geval van de energetische producten, waarbij de energetische grondstoffen een meer rechtstreekse rol spelen. Het betreft hier bijvoorbeeld het aandeel van de aardolieprijs in de prijs van benzine aan de pomp, die tevens andere kosten van binnenlandse oorsprong evenals taken omvat. Als men hiermee rekening houdt voor de diverse energiedragers, daalt het rechtstreekse aandeel van de energetische grondstoffen in de gezondheidsindex van 2,5 tot 2,2 pct. Die daling is even belangrijk als de daling voor de totale index, waarin het aandeel van de energetische grondstoffen zakt van 3,7 naar 3,4 pct. Bijgevolg volgt uit de invoering van de nieuwe index dat zowel de totale inflatie als het verloop van de gezondheidsindex een beetje minder gevoelig zullen zijn voor de schommelingen van de aardolieprijzen dan in de afgelopen jaren het geval was.

GRAFIEK 2 WEERSLAG VAN DE HERVORMING OP DE WEGINGSCOËFFICIËNTEN VAN DE ENERGIEDRAGERS⁽¹⁾
(per duizend)

Bronnen: EC; FOD Economie, KMO's, Middenstand en Energie; NBB.

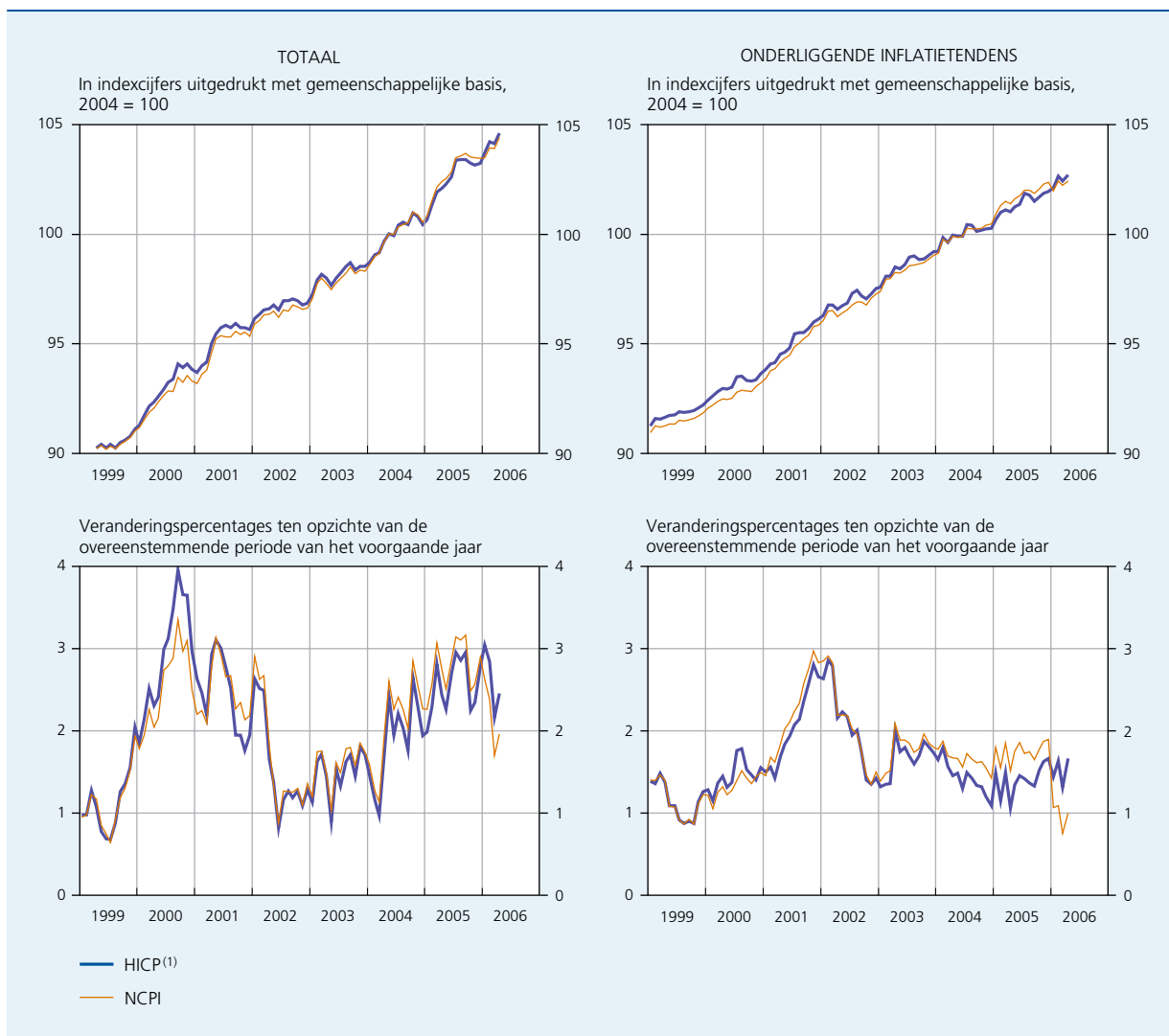
(1) Dat wil zeggen tussen 1996 en 2004.

(2) Het relatief-kwantiteitseffect wordt geraamd per verschil.

Al met al blijkt dat de nieuwe wegingsstructuur aanzienlijk afwijkt van die ten tijde van de oude index, hetgeen het principe van een relatief frequente actualisering wet-tigt. In dit verband is het betreurenswaardig te moeten vaststellen dat de tweejaarlijkse hervormingen geen impact zullen hebben op de weging van de grote categorieën, en dat bijgevolg zelfs de nieuwe nationale index uiteindelijk geleidelijk zal worden uitgehold in termen van representativiteit. Het dient opgemerkt dat de HICP in dit opzicht flexibeler blijft.

3.5 Poging tot kwantificering van het effect van de invoering van de nieuwe NCPI

Het is geen eenvoudige taak om het effect van de invoering van de nieuwe NCPI te kwantificeren, omdat er geen directe vergelijkingspunten bestaan tussen de oude en de nieuwe NCPI. De oude index wordt sinds januari 2006 immers niet langer gepubliceerd, terwijl de nieuwe index

Bronnen: EC; FOD Economie, KMO's, Middenstand en Energie; NBB.

(1) Ongerekend de geraamde weerslag van de koopjes vanaf 2000.

niet wordt gepubliceerd voor de periode voorafgaand aan januari 2006. Het is daarentegen wel mogelijk de NCPI te vergelijken met de HICP.

Aangezien de samenstelling van de nieuwe NCPI sterk aanleunt bij de structuur van de HICP, kan men ervan uitgaan dat de hervorming zou moeten bijdragen tot het wegwerken van het tijdens de afgelopen jaren waargenomen verschil tussen de twee indexcijfers. De weerslag van de hervorming op de met de NCPI gemeten inflatie zou aldus moeten begrepen zijn tussen $-0,2$ en $-0,3$ procentpunt per jaar, en bestaat erin dat de positieve vertekening die kenmerkend was voor de NCPI in 2004 en 2005 als gevolg van de verslechtering van zijn representativiteit, wordt weggewerkt. Dit effect zal slechts duurzaam zijn

voor zover de nieuwe index niet verslechtert in de loop van de tijd, hetgeen momenteel waarschijnlijker is dan in het verleden door de invoering van de tweejaarlijkse mini-hervormingen. De HICP blijft echter efficiënter voor wat het behoud van zijn representativiteit en de aanpassingen wegens kwaliteitsveranderingen betreft.

De met de NCPI gemeten inflatie zal evenwel slechts de volgens de HICP gemeten inflatie benaderen vanaf 2007. Inderdaad, 2006 is een overgangsjaar waarin de door de NCPI gemeten inflatie nog tijdelijk beïnvloed wordt door de oude basis, in dit geval door de indexcijfers van 2006 (na de hervorming) te vergelijken met die van de overeenstemmende maand van 2005 (vóór de hervorming, maar omgezet om een vergelijking mogelijk te maken).

In dit verband is de manier waarop de overgang tussen de nieuwe en de oude index vanuit statistisch oogpunt wordt verwerkt, niet neutraal. In het geval van de NCPI bestaat de gevolgde methode erin de twee op gemeenschappelijke basis 2004 = 100 uitgedrukte indexcijfers in januari 2006 aan elkaar te plakken zonder ze te koppelen. De facto komt dit erop neer dat het sinds 2004 opgestapelde niveauverschil tussen beide indexcijfers, in januari 2006 ongedaan wordt gemaakt. Om die reden zal de volgens de NCPI gemeten inflatie in 2006 in niet-onaanzienlijke mate maar tijdelijk neerwaarts worden beïnvloed. In totaal zou de weerslag van de invoering van de nieuwe index op de met de NCPI gemeten inflatie $-0,6$ procentpunt bedragen in 2006.

Een en ander heeft als gevolg dat het door de veroudering veroorzaakte surplus aan gemeten inflatie in 2004 en 2005 in 2006 wordt gecompenseerd door de negatieve weerslag van de gehanteerde transitiemethode. Voor de gezondheidsindex, waarvan de conversiecoëfficiënt door de sociale partners werd vastgesteld in de Nationale Arbeidsraad, kan in wezen dezelfde analyse gemaakt worden, maar de weerslag zou iets kleiner zijn ($-0,5$ procentpunt in 2006). Derhalve mag gesteld worden dat het gedeelte van de in 2004 en 2005 toegekende indexeringen dat is toe te schrijven aan de veroudering van de index, in de loop van 2006 zal gecompenseerd worden. Gelet op het opgelopen verlies aan competitiviteit inzake loonkosten, is een dergelijke correctie ongetwijfeld welgekomen. Toch dient aangestipt dat een dergelijke compensatie slechts een « second best » kan zijn en dat de « first best » erin bestaat de veroudering van de index te vermijden, zodat achteraf geen ingrijpende correcties hoeven te gebeuren. Vanuit competitiviteitsoogpunt is het immers beter te voorkomen dan te genezen, terwijl de (weinig intuïtieve) correcties de geloofwaardigheid van de consumentenprijsindex bij het grote publiek in het gedrang kunnen brengen. Dit illustreert eens te meer hoe belangrijk het is permanent te waken over de kwaliteit en de representativiteit van de inflatiemaatstaf.

4. Conclusies

De invoering in januari 2006 van de nieuwe NCPI met basis 2004, en de bijbehorende hervorming, stellen een einde aan de aanzienlijke veroudering van de index. Het verlies aan representativiteit van de index was overduidelijk geworden in de loop van de jaren 2004-2005, en was niet neutraal in termen van inflatie. Dankzij de hervorming zou het verschil tussen de NCPI en de HICP vanaf 2007 aanzienlijk moeten verkleinen. In 2006 zullen de invoeringsmodaliteiten van de nieuwe NCPI evenwel een significant neerwaarts effect sorteren op de aan de hand van deze index gemeten inflatie evenals op het verloop van de gezondheidsindex.

Van de nieuwigheden die de hervorming met zich meebrengt, vormt de invoering van de tweejaarlijkse miniervormingen een belangrijke stap vooruit met het oog op een verbetering van de actualisering van de NCPI en het behoud van zijn representativiteit. De grotere flexibiliteit van de HICP en het feit dat hij efficiënter is inzake aanpassing wegens kwaliteitsveranderingen, maken evenwel dat deze index nog steeds nauwkeuriger is.

Ondanks de geboekte vooruitgang blijven er nog een aantal uitdagingen, zowel voor de HICP als voor de NCPI. De belangrijkste uitdagingen op Europees niveau zijn ongetwijfeld de verwerking van de kosten van door de eigenaars bewoonde huizen, evenals de harmonisering en veralgemening van de aanpassingen wegens kwaliteitsveranderingen. A fortiori gelden deze uitdagingen eveneens voor de Belgische HICP, en nog meer voor de NCPI, waarin auto's het enige product zijn waarvoor aanpassingen wegens kwaliteitsveranderingen plaatsvinden.

Andere belangrijke uitdagingen, die meer specifiek verband houden met België, zijn de actualisering van de gegevens van de kleinhandelsstructuur (de momenteel gehanteerde versie dateert immers van 1995) en de veralgemening tot een groter aantal producten van de elementaire aggregatie aan de hand van het meetkundig gemiddelde. In beide gevallen zouden zowel de HICP als de NCPI beter de substitutie-effecten tussen verkooppunten en tussen producten weerspiegelen.

Verdere vooruitgang in deze domeinen veronderstelt dat voldoende middelen worden vrijgemaakt voor de meting van de inflatie.